

DODATAK PRETISKU

MUSIĆEV NACRT GRČKIH I RIMSKIH STARINA: PRIRUČNIK KOJI JE NADŽIVIO STOLJEĆE

Izvan uskoga kruga dobro obaviještenih klasičnih filologa i kroatista, ime Augusta Musića danas ne govori mnogo. I knjiga koja je ovdje pretisnuta poznata je samo rijetkim specijalistima koji su imali sreću da se s njom upoznaju u dobro uređenim i čuvanim zbirkama ili da na nju slijepom slučajnošću nabašu u nekom antikvarijatu.

Njzino iščeznuće iz golema broja javnih knjižnica posljedica je bizarnoga spleta okolnosti, koji – na nesreću – u hrvatskim prilikama proteklih pola stoljeća i nije bio tako neobičan.

Objavljen prvi put 1910., *Nacrt* je drugi i posljednji put ugledao svjetlo dana 1942., u jeku Drugoga svjetskog rata, četiri godine poslije autorove smrti. Iako ni autor ni tema ni po čemu nisu trebali izazivati zazor ratnih pobjednika, vrijeme i mjesto izdanja bili su dostatni da pobude sumnju: benigna knjiga o svakodnevicu Grka i Rimljana, standardni priručnik za generacije đaka klasičnih gimnazija, studenata arheologije, povijesti i klasične filologije, nikada više nije bila tiskana.

August Musić najugledniji je hrvatski grecist prve polovice dvadesetog stoljeća, predstojnik grčke katedre na zagrebačkom Filozofskom fakultetu puna tri desetljeća (1894-1924).

Podrijetlom Slovenac (Krka, 3.VIII. 1856) došao je 1874. u Zagreb, gdje je dvije godine potom maturirao i upisao se na filološki studij. Još kao student pokazao je izrazit interes za jezikoslovlje, pa se uz brojne i krupne obveze u grčkom i latinskom seminaru uspijevao posvetiti i sanskrtu i litavskom. Nakon završena studija, kao gimnazij-ski profesor, nastavio se baviti znanošću, pokazujući osobit interes za kontrastivno proučavanje grčke i hrvatske sintakse, pa je jednim takvim radom i doktorirao (*Imperfekt i aorist s "kén" i "án" kod Homera i hrvatski kondicional*, Zagreb, 1884).

Prema dobrom običaju koji je vladao u školskom sustavu Habsburške monarhije, i poslije doktorata imao je priliku da se usavršava u struci, pa je proveo semestar na leipziškom sveučilištu, slušajući, između ostalih, Karla Brugmanna, Otta Ribbecka i Augusta Leskiena. Imao je trideset osam godina kad je imenovan za ordinarija grčke filologije i izabran za nasljednika svojega negdašnjeg profesora Franje Petračića.

August Musić bio je sveučilišni nastavnik u prilikama na koje današnji član akademske zajednice ne može ne gledati sa zavišću. Iako izrazito profiliran kao jezikoslovac – od 84 njegova rada 44 se bave sintaksom – Musić je do kraja svojega vijeka zadržao punu slobodu kretanja unutar struke. Bio je vrhunski grecist, ali je i njegova latinistička kompetencija bila neupitna; bavio se jezikom, ali je sastavio i dvotomnu *Povijest grčke književnosti* (Zagreb, 1893-1900); pisao je rasprave za ekskluzivni krug slavističkih i klasičnofiloloških subspecijalista, ali i bio autor srednjoškolskih udžbenika koji su se desetljećima opetovano izdavali. I nakon umirovljenja 1924. još je punih osam godina kao honorarni profesor predavao grčku historijsku gramatiku i vodio latinski proseminar.

Umro je u Zagrebu 26. srpnja 1938.

To što je Musić više od pola stoljeća uspijevao održati pun raspon svojih stručnih interesa ponajprije je, dakako, njegova osobna zasluga, ali i posljedica drukčijega rasporeda vrijednosti unutar klasične filologije kao institucionalizirane sveučilišne discipline.

I tada je, kao i danas, sveučilišni nastavnik do najviših zvanja mogao stići samo ako je publicirao znanstvene radove, no to nije bilo jedino mjerilo njegove uspješnosti. Od njega se očekivalo i to da pazi na mjesto struke u javnom životu, u svoj njezinoj punini. U takvim prilikama bilo je potpuno prirodno da predstojnik katedre objavljuje popularizatorske članke ili knjige, gimnazijske udžbenike i gramatike, prijevode antičkih tekstova ili sekundarne literature – sve ono što danas u znanstvenikovoju bibliografiji ulazi u neutjecajnu kategoriju "stručnih" ili "ostalih" radova.

U nizu udžbenika koje je Musić priredio po narudžbi Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade (*Grčka počelnica za III. i IV. razred, Grčka vježbenica za više razrede gimnazijske, Grčka gramatika*) posebno mjesto pripada *Nacrtu grčkih i rimskih starina*.

Riječ je o adaptaciji tada vrlo popularnog djela Ernsta Wagnera i Georga von Kobilinskoga *Leitfaden der griechischen und römischen Altertümer*, po svoj prilici drugoga izdanja (Berlin, 1899).

Poput netom spomenutih naslova, i ovaj je izvorno bio namijenjen nastavi u klasičnim gimnazijama, no kako je klasično obrazovanje počelo ubrzano uzmicati iz srednjoškolskih programa, *Nacrt* se pokazao vrlo korisnim i kao sveučilišni priručnik.

Slična djela postoje u svim narodima koji se u ovoj ili onoj mjeri osjećaju baštinicima grčke i rimske civilizacije. Neka su od njih stekla gotovo kulturni status, pa su prevedena na brojne jezike, kao što je Paolijeva *Vita Romana* (tal. izvornik 1945., njem. prijevod 1948. /⁴2001./, franc. prijevod 1955., španjolski 1956. /⁷2000./ itd.) ili Carcopinova *La vie quotidienne à Rome à l'apogée de l'Empire* (Paris, 1939.; *Daily Life in Ancient Rome: the People and the City at the Height of the Empire*, London, 1941.; *Das Alltagsleben im alten Rom zur Blütezeit des Kaisertums*, Innsbruck, 1950. itd.).

Prikazi koji opsegom i sažetošću nalikuju Musićevu rabe se i danas u sredinama s vrlo bogatom filološkom tradicijom (npr. H. Blanck, *Einführung in das Privatleben der Griechen und Römer*, Darmstadt, 1976.).

Interes za svakodnevicu, koji se snažno očitovao u modernoj historiografiji, potaknuo je neke izdavače na pokretanje specijaliziranih serija posvećenih privatnom životu Grka i Rimljana: *La vie quotidienne* (Hachette, Paris); *Realia* (Les Belles Lettres, Paris); *Aspects of Greek and Roman Life* (Thames & Hudson, London), *Museo della civiltà romana. Vita e costumi dei Romani antichi* (Quasar, Rim).

Musićev *Nacrt* usredotočen je na bit predmeta kojim se bavi, lišen dokumentarnoga aparata kakvim je krajem devetnaestoga stoljeća bio snabdjeven, primjerice, Marquardtov *Das Privatleben der alten Römer*, ili monumentalnosti kakva je krajem prošloga stoljeća obilježila prvi tom znamenite *Histoire de la vie privée* Arièsa i DUBYJA. To je pregled koji pruža osnovne, ali ne i površne informacije o dnevnom životu u klasičnoj starini. U njemu se govori o rađanju, životu i smrti u Rimu i Ateni; o vjenčanju, odgoju djece i sprovodnim obredima; o stanovanju, prehranbenim i higijenskim navikama; o mjestima i povodima javnih okupljanja; o tipovima frizura i vojnoj opremi.

Iako nije riječ o autorskom djelu u modernom smislu riječi, Musićeva knjiga jedini je priručnik takve vrste na hrvatskom koji je potpisao profesionalni klasični filolog; u njem se prvi put pojavljuju, ili konačno ustaljuju, hrvatski prijevodni ekvivalenti za neke od najvažnijih pojmova grčke i rimske svakodnevice.

Kad ne bi bilo nikakvih drugih razloga, i ovi bi zacijelo dostajali da se *Nacrt grčkih i rimskih starina* ponovno nađe pred hrvatskim čitateljima.

Darko Novaković

KAZALO

August Musić *Nacrt grčkih i rimskih starina* / 5 – 204

DODATAK PRETISKU

Darko Novaković: *Musićev Nacrt grčkih i rimskih starina –
priručnik koji je nadživio stoljeće* / 207